

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

15 octombrie 2019*

„Trimitere preliminară – Cooperare polițienească și judiciară în materie penală – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Mandat european de arestare – Motive de refuz al executării – Articolul 4 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Interzicerea tratamentelor inumane sau degradante – Condiții de detenție în statul membru emitent – Apreciere de către autoritatea judiciară de executare – Criterii”

În cauza C-128/18,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg, Germania), prin decizia din 8 februarie 2018, primită de Curte la 16 februarie 2018, în procedura referitoare la executarea unui mandat european de arestare emis împotriva lui

Dumitru-Tudor Dorobanțu,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, doamna R. Silva de Lapuerta, vicepreședintă, domnii J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, E. Regan, M. Safjan (raportor) și P. G. Xuereb, președinți de cameră, și domnii M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, doamna K. Jürimäe și domnii C. Lycourgos și N. Piçarra, judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 februarie 2019,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Dorobanțu, de G. Strate, de J. Rauwald și de O.-S. Lucke, Rechtsanwältin;
- pentru Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, de G. Janson și de B. von Laffert, în calitate de agenți;
- pentru guvernul german, inițial de T. Henze, de M. Hellmann și de A. Berg, ulterior de M. Hellmann și de A. Berg, în calitate de agenți;
- pentru guvernul belgian, de C. Van Lul, de A. Honhon și de J.-C. Halleux, în calitate de agenți;
- pentru guvernul danez, de J. Nymann-Lindegren și de M. S. Wolff, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: germana.

- pentru Irlanda, de G. Hodge și de A. Joyce, în calitate de agenți, asistați de G. Mullan, BL;
- pentru guvernul spaniol, de M. A. Sampol Pucurull, în calitate de agent;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de S. Fiorentino și de S. Faraci, avvocati dello Stato;
- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér, de G. Koós, de G. Tornyai și de M. M. Tátrai, în calitate de agenți;
- pentru guvernul neerlandez, de M. K. Bulterman și de J. Langer, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru guvernul român, de C.-R. Canțar, de C.-M. Florescu, de A. Wellman și de O.-C. Ichim, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de S. Grünheid și de R. Troosters, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 aprilie 2019,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), precum și a Deciziei-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24) (denumită în continuare „Decizia-cadru 2002/584”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul executării, în Germania, a unui mandat european de arestare emis, la 12 august 2016, de Judecătoria Medgidia (România) împotriva domnului Dumitru-Tudor Dorobanțu în scopul efectuării urmăririi penale în România.

Cadrul juridic

CEDO

- 3 Intitulat „Interzicerea torturii”, articolul 3 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), prevede:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

Dreptul Uniunii

Carta

- 4 Articolul 4 din cartă, intitulat „Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante”, prevede:

„Nimeni nu poate fi supus torturii și nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.”

- 5 Explicațiile cu privire la Carta drepturilor fundamentale (JO 2007, C 303, p. 17, denumite în continuare „Explicațiile cu privire la cartă”) precizează, în ceea ce privește articolul 4 din cartă, că „[d]reptul prevăzut la [acest articol] corespunde dreptului garantat la articolul 3 din CEDO, a cărui formulare este identică” și că, „[î]n conformitate cu articolul 52 alineatul (3) din cartă, acest articol are același înțeles și același domeniu de aplicare ca și articolul din CEDO”.

- 6 Articolul 52 din cartă, intitulat „Întinderea și interpretarea drepturilor și principiilor”, prevede la alineatul (3):

„În măsura în care prezenta cartă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin [CEDO], înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată. Această dispoziție nu împiedică dreptul Uniunii să confere o protecție mai largă.”

- 7 Explicațiile cu privire la cartă precizează, în ceea ce privește articolul 52 alineatul (3) din aceasta, că „[t]rimiteră la CEDO se referă atât la Convenție, cât și la protocoalele la aceasta”, că „[î]nțelesul și domeniul de aplicare ale drepturilor garantate sunt determinate nu doar de textul acestor instrumente, ci și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene”, că „[u]ltima teză din alineat are scopul de a permite asigurarea unei protecții mai extinse de către [Uniunea Europeană]” și că, „[î]n orice caz, nivelul protecției asigurate de cartă nu poate fi niciodată inferior celui garantat prin CEDO”.

- 8 Potrivit articolului 53 din cartă, intitulat „Nivelul de protecție”:

„Niciuna dintre dispozițiile prezentei carte nu poate fi interpretată ca restrângând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale recunoscute, în domeniile de aplicare corespunzătoare, de dreptul Uniunii și dreptul internațional, precum și de convențiile internaționale la care Uniunea sau toate statele membre sunt părți, și în special Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și prin constituțiile statelor membre.”

Decizia-cadru 2002/584

- 9 Articolul 1 din Decizia-cadru 2002/584, intitulat „Definiția mandatului european de arestare și obligația de executare a acestuia”, prevede:

„(1) Mandatul european de arestare este o decizie judiciară emisă de un stat membru în vederea arestării și a predării de către un alt stat membru a unei persoane căutate, pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate.

(2) Statele membre execută orice mandat european de arestare, pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile prezentei decizii-cadru.

(3) Prezenta decizie-cadru nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [TUE].”

10 Articolele 3, 4 și 4a din Decizia-cadru 2002/584 prevăd motivele de neexecutare obligatorie și facultativă a mandatului european de arestare.

11 Articolul 5 din Decizia-cadru 2002/584 prevede garanțiile pe care trebuie să le ofere statul membru emitent în cazuri speciale.

12 Potrivit articolului 6 din Decizia-cadru 2002/584, intitulat „Stabilirea autorităților judiciare competente”:

„(1) Autoritatea judiciară emitentă este autoritatea judiciară a statului membru emitent care este competentă să emită un mandat european de arestare, în conformitate cu dreptul acestui stat.

(2) Autoritatea judiciară de executare este autoritatea judiciară a statului membru de executare, care este competentă să execute mandatul european de arestare, în conformitate cu dreptul acestui stat.

[...]”

13 Articolul 7 din Decizia-cadru 2002/584, intitulat „Recursul la autoritatea centrală”, prevede la alineatul (1):

„Fiecare stat membru poate desemna o autoritate centrală sau, atunci când sistemul juridic al acestuia prevede astfel, mai multe autorități centrale, pentru a asista autoritățile judiciare competente.”

14 Articolul 15 din Decizia-cadru 2002/584, intitulat „Decizia de predare”, prevede:

„(1) Autoritatea judiciară de executare decide, în termenele și în condițiile stabilite în prezenta decizie-cadru, predarea persoanei.

(2) În cazul în care autoritatea judiciară de executare consideră că informațiile comunicate de statul membru emitent sunt insuficiente pentru a-i permite să decidă predarea, aceasta solicită furnizarea de urgență a unor informații suplimentare necesare, în special în legătură cu articolele 3-5 și 8, și poate stabili o dată limită pentru primirea acestora, ținând cont de necesitatea de a respecta termenele stabilite la articolul 17.

(3) Autoritatea judiciară emitentă poate, în orice moment, să transmită toate informațiile suplimentare utile autorității judiciare de executare.”

15 Potrivit articolului 17 din Decizia-cadru 2002/584, intitulat „Termene și proceduri pentru decizia de executare a mandatului european de arestare”:

„(1) Un mandat european de arestare se soluționează și se execută în regim de urgență.

(2) În cazul în care persoana căutată consimte la predare, decizia definitivă privind executarea mandatului european de arestare se ia în termen de 10 zile de la data consimțământului menționat anterior.

(3) În celelalte cazuri, decizia definitivă privind executarea mandatului european de arestare se ia în termen de 60 de zile de la data arestării persoanei căutate.

(4) În cazuri particulare, atunci când mandatul european de arestare nu poate fi executat în termenele prevăzute la alineatele (2) sau (3), autoritatea judiciară de executare informează de îndată autoritatea judiciară emitentă despre aceasta, indicând motivele. Într-un astfel de caz, termenele pot fi prelungite cu 30 de zile suplimentare.

[...]"

Dreptul german

Legea fundamentală a Republicii Federale Germania

- 16 Articolul 101 alineatul (1) a doua teză din Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Legea fundamentală a Republicii Federale Germania) din 23 mai 1949 (BGBl. 1949 I, p. 1) prevede:

„Nimeni nu poate fi judecat de o altă instanță decât cea stabilită prin lege.”

Legea privind asistența judiciară internațională în materie penală

- 17 Articolele 78-83k din Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Legea privind asistența judiciară internațională în materie penală) din 23 decembrie 1982, astfel cum a fost modificată prin Europäisches Haftbefehlsgesetz (Legea privind mandatul european de arestare) din 20 iulie 2006 (BGBl. 2006 I, p. 1721), au transpus Decizia-cadru 2002/584 în ordinea juridică germană.
- 18 Articolul 73 din această lege, astfel cum a fost modificată prin Legea privind mandatul european de arestare, prevede:

„Asistența judiciară, precum și transmiterea de informații în lipsa unei cereri prealabile sunt ilicite în cazul în care contravin unor principii esențiale ale ordinii juridice germane. În cazul unei cereri formulate în temeiul părților opt, nouă și zece, asistența judiciară este ilicită în cazul în care contravine principiilor prevăzute la articolul 6 TUE.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 19 La 12 august 2016, Judecătoria Medgidia a emis un mandat european de arestare împotriva domnului Dorobanțu, resortisant român, în vederea efectuării urmăririi penale pentru fapte care constituie infracțiuni împotriva patrimoniului, precum și de fals sau uz de fals (denumit în continuare „mandatul european de arestare din 12 august 2016”).
- 20 Prin ordonanțele din 3 și din 19 ianuarie 2017, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg, Germania) a autorizat predarea domnului Dorobanțu autorităților române, în executarea mandatului european de arestare din 12 august 2016.
- 21 Instanța menționată a amintit, în acest scop, cerințele impuse prin Hotărârea Curții din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), potrivit cărora autoritatea judiciară de executare trebuie, într-o primă etapă, să aprecieze dacă, în ceea ce privește condițiile de detenție, există în statul membru emitent deficiențe fie sistemice sau generalizate, fie afectând anumite grupuri de persoane ori chiar anumite centre de detenție și să controleze, într-o a doua etapă, dacă există motive serioase și temeinice de a crede că persoana vizată se va confrunta cu un risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant ca urmare a condițiilor detenției sale avute în vedere în acest stat.
- 22 În cadrul primei etape a acestui control, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a constatat, în temeiul, printre altele, al unor decizii ale Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la România, precum și al unui raport al

- Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz (Ministerul Federal al Justiției și Protecției Consumatorilor, Germania), existența unor indicii concrete privind deficiențe sistemice și generalizate ale condițiilor de detenție din România.
- 23 În urma acestei constatări, instanța menționată a analizat, în cadrul celei de a doua etape a controlului menționat, elementele comunicate, printre alții, de instanța emitentă a mandatului de arestare în discuție, precum și de Ministerul Justiției (România) cu privire la condițiile de detenție a domnului Dorobanțu în cazul predării sale autorităților române.
- 24 În această privință, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a ținut seama de informația potrivit căreia domnul Dorobanțu ar fi, în cadrul unei arestări preventive în timpul procesului său, deținut în celule pentru patru persoane cu o suprafață de 12,30 m², de 12,67 m² sau, respectiv, de 13,50 m² sau în celule pentru 10 persoane cu o suprafață de 36,25 m². Dacă domnul Dorobanțu ar fi condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, el ar fi deținut, într-o primă etapă, într-un penitenciar în cadrul căruia fiecare deținut dispune de o suprafață de 3 m², iar apoi, într-o a doua etapă, în aceleași condiții, în cazul în care ar fi supus regimului închis de privare de libertate, sau, în cazul în care i s-ar aplica regimul deschis sau semideschis, într-o celulă cu o suprafață de 2 m² pentru fiecare persoană.
- 25 Întemeindu-se pe Hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului din 22 octombrie 2009, Orchowski împotriva Poloniei (CE:ECHR:2009:1022JUD001788504), din 19 martie 2013, Blejușcă împotriva României (CE:ECHR:2013:0319JUD000791010), și din Hotărârea din 10 iunie 2014, Mihai Laurențiu Marin împotriva României (CE:ECHR:2014:0610JUD007985712), Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a efectuat o apreciere globală a condițiilor de detenție din România. În această privință, Tribunalul a constatat o îmbunătățire a acestora din urmă din anul 2014, chiar dacă o suprafață de 2 m² pe persoană nu îndeplinește cerințele impuse de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Insuficiența spațiului de care dispun persoanele deținute ar fi, cu toate acestea, compensată în mare măsură de celelalte condiții de detenție. În plus, instanța menționată a arătat că România a instituit un mecanism eficient de control al condițiilor de detenție.
- 26 Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a constatat, pe de altă parte, că, în cazul refuzului predării domnului Dorobanțu autorităților române, infracțiunile care îi sunt imputate ar rămâne nepedepsite, ceea ce ar fi contrar obiectivului care constă în asigurarea eficacității justiției penale în cadrul Uniunii.
- 27 În temeiul ordonanțelor din 3 și 19 ianuarie 2017 ale Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg), Generalstaatsanwaltschaft Hamburg (Ministerul Public din Hamburg, Germania) a autorizat, prin urmare, predarea domnului Dorobanțu către autoritățile române, după ce acesta din urmă va fi executat pedeapsa cu închisoarea la care fusese condamnat pentru alte infracțiuni săvârșite în Germania.
- 28 Domnul Dorobanțu a executat, până la 24 septembrie 2017, pedeapsa privativă de libertate pronunțată pentru aceste infracțiuni săvârșite în Germania.
- 29 Domnul Dorobanțu a sesizat Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală, Germania) cu o acțiune împotriva acestor ordonanțe ale Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg).
- 30 Prin ordonanța din 19 decembrie 2017, Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală) a anulat ordonanțele menționate pentru motivul că încălcau dreptul domnului Dorobanțu la o instanță stabilită de lege, prevăzut la articolul 101 alineatul (1) a doua teză din Legea fundamentală a Republicii Federale Germania. Cauza a fost trimisă la Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg).

- 31 În ordonanța sa, Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală) a constatat că, în Hotărârea din 20 octombrie 2016, Muršić împotriva Croației (CE:ECHR:2016:1020JUD000733413), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că faptul că spațiul personal de care dispune un deținut este mai mic de 3 m² într-o celulă colectivă generează o „puternică prezumție” de încălcare a articolului 3 din CEDO, această prezumție putând fi răsturnată dacă reducerile spațiului personal în raport cu minimumul necesar de 3 m² sunt scurte, ocazionale și minore, dacă acestea sunt însoțite de o libertate de mișcare suficientă în afara celulei și de activități în afara celulei adecvate, dacă deținutul este încarcerat într-un penitenciar care oferă în general condiții de detenție decente și dacă acesta nu este supus altor elemente considerate drept circumstanțe agravante ale condițiilor rele de detenție.
- 32 În plus, în opinia Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală), anumite criterii reținute de Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) în cadrul aprecierii sale globale a condițiilor de detenție din România nu au fost admise până în prezent de Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca elemente susceptibile să compenseze o reducere a spațiului personal de care dispune deținutul. Acesta ar fi, printre altele, cazul posibilității de a profita de concedii, de a primi vizitatori, de a realiza curățarea articolelor sale personale și de a efectua achiziții de produse. Pe de altă parte, nu ar fi sigur că ameliorarea sistemului de încălzire, a instalațiilor sanitare și a condițiilor de igienă este susceptibilă să compenseze, având în vedere jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului, o astfel de reducere a acestui spațiu personal.
- 33 Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală) a subliniat de asemenea că nici Curtea de Justiție a Uniunii Europene, nici Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu au statuat până în prezent asupra pertinentei, într-o cauză precum cea din litigiul principal, a unor criterii referitoare la cooperarea instanțelor penale în cadrul Uniunii, precum și la necesitatea de a evita impunitatea autorilor infracțiunilor și crearea de „safe havens” pentru aceștia.
- 34 Mandatul de arestare național emis de Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) în vederea predării domnului Dorobanțu a fost executat până la suspendarea arestării preventive a persoanei interesate printr-o ordonanță a acestei instanțe din 20 decembrie 2017.
- 35 Pentru a statua după trimiterea spre rejudecare decisă de Bundesverfassungsgericht (Curtea Constituțională Federală), Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) urmărește să cunoască cerințele care decurg din articolul 4 din cartă în ceea ce privește condițiile de detenție din statul membru emitent și criteriile care trebuie reținute pentru a aprecia respectarea acestor cerințe în temeiul Hotărârii Curții din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).
- 36 În aceste condiții, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) În contextul Deciziei-cadru 2002/584 [...], care sunt cerințele minime privind condițiile de detenție care se impun în temeiul articolului 4 din cartă?
- a) În special, din punctul de vedere al dreptului Uniunii există o limită minimă «absolută» privind dimensiunea spațiilor de detenție, sub nivelul căreia are loc întotdeauna o încălcare a articolului 4 din cartă?
- i) În stabilirea cotei individuale a spațiului de detenție, se va ține sau nu se va ține seama de faptul că celula este individuală sau comună mai multor deținuți?
- ii) În calcularea dimensiunii spațiului de detenție, trebuie scăzută suprafața ocupată de mobilier (pat, dulap etc.)?

- iii) Din punctul de vedere al infrastructurilor, care sunt condițiile eventual relevante în vederea asigurării unor condiții de detenție conforme cu dreptul Uniunii? Eventual, ce importanță au accesul deschis direct (sau doar indirect) din celula de detenție la instalațiile sanitare sau de alt fel, precum și furnizarea de apă rece și caldă, încălzirea, iluminatul etc.?
  - b) În ce măsură au un rol în apreciere «regimurile de executare a pedepselor» diferite, respectiv perioadele diferite de deschidere a celulelor și gradele diferite ale libertății de mișcare, existente în interiorul penitenciarului?
  - c) Trebuie avute în vedere – astfel cum a procedat instanța de trimitere în deciziile sale privind încuviințarea predării – și îmbunătățiri de ordin juridic și organizatoric în statul membru emitent (introducerea unui sistem de tip Ombudsman, instituirea unor instanțe competente în materie de executare a pedepselor etc.)?
- 2) Conform căror criterii trebuie evaluate condițiile de detenție din punctul de vedere al drepturilor fundamentale garantate în Uniune? În ce măsură aceste criterii influențează interpretarea noțiunii de «risc real» în sensul Hotărârii din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198)?
- a) Autoritățile judiciare ale statului membru de executare sunt autorizate să efectueze un control complet al condițiilor de detenție din statul membru emitent sau trebuie să se limiteze la examinarea existenței unor insuficiențe vădite?
  - b) În cazul în care, în răspunsul la prima întrebare preliminară, Curtea de Justiție ar concluziona că dreptul Uniunii prevede cerințe «absolute» privind condițiile de detenție: neîndeplinirea acestor condiții minime, în sensul neefectuării unei examinări comparative, ar implica întotdeauna existența unui «risc real» de natură să împiedice predarea sau statul membru de executare trebuie să inițieze totuși o examinare comparativă? Trebuie luate în considerare, în acest sens, aspecte precum menținerea sprijinului judiciar reciproc între statele membre, capacitatea de funcționare a justiției penale europene sau principiile încrederii reciproce și recunoașterii reciproce?

Procedura în fața Curții

- 37 Prin ordonanța din 25 septembrie 2018, primită de Curte la 27 septembrie 2018, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a informat Curtea că, după emiterea, împotriva domnului Dorobanțu, a mandatului european de arestare din 12 august 2016, acesta a fost condamnat în lipsă, în România, la o pedeapsă cu închisoarea de doi ani și patru luni. Prin urmare, autoritatea judiciară română a anulat mandatul european de arestare respectiv și a emis, la 1 august 2018, un nou mandat european de arestare în vederea executării pedepsei menționate (denumit în continuare „mandatul european de arestare din 1 august 2018”). Instanța de trimitere și-a menținut întrebările preliminare ca urmare a acestei substituiri a mandatului european de arestare.
- 38 La 14 noiembrie 2018, Curtea a adresat Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) o cerere de lămuriri, în conformitate cu articolul 101 din Regulamentul de procedură al Curții, prin care îl invita să precizeze, printre altele, dacă autorizația de punere în executare și executarea mandatului european de arestare din 1 august 2018 puteau fi considerate certe, iar nu ipotetice.
- 39 Prin scrisoarea din 20 decembrie 2018, primită de Curte în aceeași zi, Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) a răspuns că, sub rezerva răspunsului Curții la întrebările preliminare, autorizația de punere în executare și executarea mandatului european de arestare din 1 august 2018 erau certe.
- 40 Astfel, din informațiile care figurează în ordonanța din 25 septembrie 2018 a Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Tribunalul Regional Superior din Hamburg) și în această scrisoare din 20 decembrie 2018 rezultă că instanța de trimitere este chemată să se pronunțe cu privire la

executarea unui mandat european de arestare valid (a se vedea *a contrario* Ordonanța din 15 noiembrie 2017, Aranyosi, C-496/16, nepublicată, EU:C:2017:866, punctele 26 și 27). În consecință, trebuie să se răspundă la întrebările adresate de instanța de trimitere.

Cu privire la întrebările preliminare

- 41 Prin intermediul întrebărilor formulate, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere ridică, în primul rând, problema intensității și a întinderii controlului pe care autoritatea judiciară de executare, care dispune de elemente ce atestă existența unor deficiențe sistemice sau generalizate ale condițiilor de detenție în cadrul penitenciarelor din statul membru emitent, trebuie să îl efectueze, în lumina articolului 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584 coroborat cu articolul 4 din cartă, pentru a aprecia dacă există motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale acestui stat membru, persoana care face obiectul unui mandat european de arestare va fi expusă unui risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă. Ea se întreabă în special dacă acest control trebuie să fie complet sau, dimpotrivă, limitat doar la cazurile de insuficiențe vădite ale acestor condiții de detenție.
- 42 În al doilea rând, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă, în cadrul acestei aprecieri, trebuie să țină seama de o cerință de spațiu minim pentru fiecare persoană deținută într-o celulă a unui astfel de penitenciar. Aceasta ridică de asemenea problema modalităților de calcul al acestui spațiu în prezența unor obiecte de mobilier și a unor infrastructuri sanitare în cadrul celulei, precum și a pertinentei, în scopul unei astfel de aprecieri, a altor condiții de detenție, precum condițiile sanitare sau întinderea libertății de mișcare a persoanei deținute în cadrul penitenciarului.
- 43 În al treilea rând, aceasta urmărește să afle dacă existența unor măsuri legislative și structurale care privesc îmbunătățirea controlului condițiilor de detenție din statul membru emitent trebuie luată în considerare în cadrul aceleiași aprecieri.
- 44 În al patrulea rând, aceasta solicită să se stabilească dacă eventuala nerespectare de către acest stat membru a cerințelor minime referitoare la condițiile de detenție poate fi pusă în balanță cu considerații legate de eficacitatea cooperării judiciare în materie penală, precum și de principiile încrederii și recunoașterii reciproce.

Observații introductive

- 45 Pentru a răspunde la întrebările adresate, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că, astfel cum reiese din jurisprudența Curții, dreptul Uniunii se întemeiază pe premisa fundamentală potrivit căreia fiecare stat membru împărtășește cu toate celelalte state membre și recunoaște că acestea împărtășesc cu el o serie de valori comune pe care se întemeiază Uniunea, după cum se precizează la articolul 2 TUE. Această premisă implică și justifică existența încrederii reciproce dintre statele membre în recunoașterea acestor valori și, așadar, în respectarea dreptului Uniunii care le pune în aplicare [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 35, și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 48].
- 46 Atât principiul încrederii reciproce între statele membre, cât și principiul recunoașterii reciproce, care are la bază el însuși încrederea reciprocă dintre acestea din urmă, au, în dreptul Uniunii, o importanță fundamentală, având în vedere că permit crearea și menținerea unui spațiu fără frontiere interioare. Mai concret, principiul încrederii reciproce impune, îndeosebi în ceea ce privește spațiul de libertate, securitate și justiție, fiecăruia dintre aceste state să considere, mai puțin în situații excepționale, că toate celelalte state membre respectă dreptul Uniunii și în special drepturile fundamentale recunoscute de acesta [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele

sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 36, și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 49].

- 47 Astfel, atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii, statele membre pot fi ținute, în temeiul acestuia, să prezume respectarea drepturilor fundamentale de către celelalte state membre, așa încât sunt lipsite nu numai de posibilitatea de a pretinde din partea unui alt stat membru un nivel național de protecție a drepturilor fundamentale mai ridicat decât cel asigurat de dreptul Uniunii, ci și, mai puțin în situații excepționale, de posibilitatea de a verifica dacă acest alt stat membru a respectat efectiv, într-un caz concret, drepturile fundamentale garantate de Uniune [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 37 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 50].
- 48 În domeniul reglementat de Decizia-cadru 2002/584, principiul recunoașterii reciproce, care constituie, astfel cum reiese în special din considerentul (6) al acesteia, „piatra de temelie” a cooperării judiciare în materie penală, își găsește aplicarea la articolul 1 alineatul (2) din decizia-cadru menționată, care consacră regula potrivit căreia statele membre sunt obligate să execute orice mandat european de arestare pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile deciziei-cadru menționate. Autoritățile judiciare de executare nu pot refuza, așadar, în principiu, să execute un asemenea mandat decât pentru motivele, enumerate în mod exhaustiv, de neexecutare prevăzute de decizia-cadru, iar executarea mandatului european de arestare nu poate fi supusă decât uneia dintre condițiile prevăzute limitativ la articolul 5 din aceeași decizie-cadru. În timp ce executarea mandatului european de arestare constituie principiul, refuzul executării este conceput ca o excepție, care trebuie să facă obiectul unei interpretări stricte. Astfel, Decizia-cadru 2002/584 prevede explicit motivele de neexecutare obligatorie (articolul 3) și facultativă (articolele 4 și 4a) a mandatului european de arestare, precum și garanțiile pe care trebuie să le ofere statul membru emitent în cazuri speciale (articolul 5) [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctele 41 și 42, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctele 54 și 55].
- 49 Totuși, Curtea a admis de asemenea că pot fi aduse alte limitări principiilor recunoașterii și încrederii reciproce dintre state membre „în situații excepționale” [Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 43 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 56].
- 50 În acest context, Curtea a afirmat, în anumite condiții, obligația autorității judiciare de executare de a pune capăt procedurii de predare instituite prin Decizia-cadru 2002/584, în cazul în care o astfel de predare riscă să conducă la un tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă, al persoanei căutate [a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 84, Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punctul 44, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 57].
- 51 Prin urmare, atunci când autoritatea judiciară a statului membru de executare dispune de elemente care atestă existența unui risc real privind aplicarea unor tratamente inumane sau degradante persoanelor deținute în statul membru emitent, în raport cu standardul de protecție a drepturilor fundamentale garantat de dreptul Uniunii și în special de articolul 4 din cartă, ea este ținută să aprecieze existența riscului respectiv atunci când trebuie să decidă cu privire la predarea către autoritățile statului membru emitent a persoanei vizate de un mandat european de arestare. Astfel, executarea unui asemenea mandat nu poate conduce la un tratament inuman sau degradant al

respectivei persoane [Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 88, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 59].

- 52 În acest scop, autoritatea judiciară de executare trebuie, mai întâi, să se întemeieze pe elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător cu privire la condițiile de detenție din cadrul penitenciarelor din statul membru emitent care ar dovedi existența unor deficiențe fie sistemice sau generalizate, fie care afectează anumite grupuri de persoane ori chiar anumite centre de detenție. Aceste elemente pot rezulta, printre altele, din decizii judiciare internaționale precum hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului, din decizii judiciare ale statului membru emitent, precum și din decizii, din rapoarte și din alte documente întocmite de organele Consiliului European sau care fac parte din sistemul Organizației Națiunilor Unite [Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 89, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 60].
- 53 În speță, astfel cum reiese din dosarul de care dispune Curtea, instanța de trimitere a constatat, în temeiul deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului privind România, al deciziilor instanțelor germane, precum și al unui raport al Ministerului Federal al Justiției și Protecției Consumatorilor, existența unor indicii concrete ale unor deficiențe sistemice și generalizate ale condițiilor de detenție din acest stat membru. Întrebările sale se întemeiază astfel pe premisa existenței unor astfel de deficiențe, a căror exactitate are obligația să o verifice instanța de trimitere, ținând seama de date actualizate în mod corespunzător [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 71].
- 54 În orice caz, simpla existență a unor elemente din care rezultă deficiențe fie sistemice sau generalizate, fie care afectează anumite grupuri de persoane ori chiar anumite centre de detenție în ceea ce privește condițiile de detenție din statul membru emitent nu implică în mod necesar că, într-un caz concret, persoana în cauză ar fi supusă unui tratament inuman sau degradant în cazul predării sale autorităților acestui stat membru [Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctele 91 și 93, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 61].
- 55 De asemenea, pentru a asigura respectarea articolului 4 din cartă în cazul special al unei persoane care face obiectul unui mandat european de arestare, autoritatea judiciară de executare, care se confruntă cu elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător din care rezultă existența unor astfel de deficiențe, este ținută, în plus, să aprecieze în mod concret și precis dacă în împrejurările speței există motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale statului membru emitent, persoana respectivă se va confrunta cu un risc real de a fi supusă în acest stat unui tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă, ca urmare a condițiilor în care va fi deținută în acest stat membru [a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctele 92 și 94, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 62].
- 56 Interpretarea articolului 4 din cartă, amintită la punctele 50-55 din prezenta hotărâre, corespunde în esență sensului conferit articolului 3 din CEDO de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.
- 57 Aceasta din urmă a statuat că o instanță dintr-un stat parte la CEDO nu putea refuza executarea unui mandat european de arestare, pentru motivul că persoana căutată risca să fie supusă, în statul emitent, unor condiții de detenție care implică un tratament inuman și degradant, în cazul în care instanța menționată nu efectuase, în prealabil, o examinare actualizată și circumstanțiată a situației, astfel cum

se prezenta aceasta la momentul deciziei sale, și nu încercase să identifice deficiențe structurale privind condițiile de detenție, precum și un risc real și care să poată fi individualizat de încălcarea a articolului 3 din CEDO în acest stat (Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 9 iulie 2019, Romeo Castaño împotriva Belgiei, CE:ECHR:2019:0709JUD000835117, § 86).

Cu privire la intensitatea și la întinderea controlului, de către autoritatea judiciară de executare, al condițiilor de detenție din statul membru emitent

- 58 În ceea ce privește, în primul rând, întrebările instanței de trimitere privind intensitatea și întinderea controlului, de către autoritatea judiciară de executare, al condițiilor de detenție din statul membru emitent în raport cu articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584 coroborat cu articolul 4 din cartă, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că, în conformitate cu articolul 52 alineatul (3) prima teză din cartă, în măsura în care dreptul prevăzut la articolul 4 din aceasta corespunde dreptului garantat prin articolul 3 din CEDO, înțelesul și întinderea sa sunt aceleași ca și cele prevăzute de această convenție. În plus, Explicațiile cu privire la cartă precizează, în ceea ce privește articolul 52 alineatul (3) menționat, că înțelesul și domeniul de aplicare ale drepturilor garantate sunt determinate nu doar de textul acestei convenții, ci și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene.
- 59 Odată efectuată această precizare introductivă, trebuie să se sublinieze, *primo*, că, pentru a intra sub incidența articolului 3 din CEDO, un tratament rău trebuie să atingă un nivel minim de gravitate, care depinde de ansamblul datelor cauzei, cum ar fi durata tratamentului și efectele sale fizice sau mentale, precum și, uneori, sexul, vârsta și starea de sănătate a persoanei [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 91 și jurisprudența citată].
- 60 Articolul 3 din CEDO urmărește să asigure că orice persoană privată de libertate este deținută în condiții care garantează respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a măsurii nu supun persoana în cauză unor traume sau unor încercări de o intensitate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, având în vedere cerințele practice ale privării de libertate, sănătatea și bunăstarea persoanei private de libertate sunt asigurate în mod adecvat [Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctul 90, precum și Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 90 și jurisprudența citată].
- 61 În acest context, controlul pe care trebuie să îl efectueze autoritatea judiciară de executare, în circumstanțele excepționale amintite la punctele 50-52 din prezenta hotărâre, în ceea ce privește condițiile de detenție din statul membru emitent, în scopul de a aprecia existența unor motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale acestui stat membru, persoana vizată de mandatul european de arestare va fi expusă unui risc real de a fi supusă, în acest stat, unui tratament inuman sau degradant, trebuie să se întemeieze pe o evaluare globală a condițiilor materiale de detenție relevante.
- 62 Având în vedere faptul că, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 107 din concluzii, interzicerea tratamentelor inumane sau degradante, în sensul articolului 4 din cartă, are un caracter absolut (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctele 85-87, precum și Hotărârea din 19 martie 2019, Jawo, C-163/17, EU:C:2019:218, punctul 78), respectarea demnității umane, care trebuie asigurată în temeiul acestui articol, nu ar fi garantată în cazul în care controlul condițiilor de detenție din statul membru emitent exercitat de autoritatea judiciară de executare ar fi limitat numai la insuficiențele vădite.

- 63 În ceea ce privește, *secundo*, întinderea acestui control cu privire la penitenciarele din statul membru emitent, trebuie amintit că această autoritate, chemată să decidă cu privire la predarea unei persoane care face obiectul unui mandat european de arestare, trebuie să aprecieze, în mod concret și precis, dacă, în împrejurările speței, există un risc real ca această persoană să fie supusă, în statul membru emitent, unui tratament inuman sau degradant [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 77].
- 64 Rezultă că examinarea pe care autoritatea menționată este ținută să o efectueze nu poate privi, având în vedere caracterul său concret și precis, condițiile generale din detenție existente în cadrul tuturor penitenciarelor din statul membru emitent în care persoana în cauză ar putea fi încarcerată [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 78].
- 65 De altfel, obligația autorităților judiciare de executare de a examina condițiile de detenție existente în cadrul tuturor penitenciarelor în care persoana interesată poate fi încarcerată în statul membru emitent ar fi vădit excesivă. În plus, ea ar fi imposibil de realizat în termenele prevăzute la articolul 17 din decizia-cadru. O asemenea examinare ar fi astfel de natură să întârzie în mod substanțial predarea acestei persoane și, prin urmare, să priveze de orice efect util funcționarea sistemului mandatului european de arestare. Rezultatul ar fi un risc de impunitate a persoanei căutate [Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctele 84 și 85].
- 66 În consecință, având în vedere încrederea reciprocă care trebuie să existe între statele membre, pe care se întemeiază sistemul mandatului european de arestare, și ținând seama în special de termenele acordate autorităților judiciare de executare prin articolul 17 din Decizia-cadru 2002/584 pentru adoptarea deciziei definitive de executare a unui asemenea mandat, aceste autorități sunt ținute să examineze doar condițiile de detenție din penitenciarele în care, potrivit informațiilor de care dispun, urmează în mod concret ca persoana menționată să fie deținută, inclusiv în mod temporar sau tranzitoriu [Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 87].
- 67 În acest scop, autoritatea judiciară de executare trebuie să solicite autorității judiciare din statul membru emitent, în temeiul articolului 15 alineatul (2) din Decizia-cadru 2002/584, furnizarea de urgență a oricărei informații suplimentare necesare în ceea ce privește condițiile în care urmează să fie deținută în mod concret persoana în cauză în respectivul stat membru [Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 63 și jurisprudența citată].
- 68 Atunci când această asigurare că persoana în cauză nu va suferi un tratament inuman sau degradant ca urmare a condițiilor sale concrete și precise de detenție, oricare ar fi penitenciarul în care va fi încarcerată în statul membru emitent, a fost dată sau cel puțin aprobată de autoritatea judiciară emitentă, la nevoie, după ce a solicitat asistența autorității centrale sau a uneia dintre autoritățile centrale ale statului membru emitent în sensul articolului 7 din Decizia-cadru 2002/584, autoritatea judiciară de executare trebuie să se bazeze pe aceasta, cel puțin în absența oricărui element precis care să permită să se considere că condițiile de detenție existente în cadrul unui centru de detenție determinat sunt contrare articolului 4 din cartă [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 112].
- 69 În consecință, numai în împrejurări excepționale și pe baza unor elemente precise, autoritatea judiciară de executare poate constata că, în pofida unei asigurări precum cea menționată la punctul anterior, există un risc real ca persoana în cauză să fie supusă unui tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă, ca urmare a condițiilor detenției sale în statul membru emitent.

Cu privire la aprecierea condițiilor de detenție din perspectiva spațiului personal de care dispune persoana deținută

- 70 În ceea ce privește, în al doilea rând, aprecierea de către autoritatea judiciară de executare a condițiilor de detenție din perspectiva spațiului personal disponibil pentru fiecare deținut în cadrul unei celule a unui penitenciar, trebuie să se arate că din decizia de trimitere reiese că, dacă va fi predat autorităților române, domnul Dorobanțu va fi încarcerat într-o celulă colectivă, iar nu într-o celulă individuală. Prin urmare și în pofida formulării primei întrebări adresate, se impune ca, în cadrul prezentei cauze, să se determine cerințele minime, în termeni de spațiu personal pentru fiecare deținut, numai în ceea ce privește încarcerarea într-o celulă colectivă.
- 71 Din această perspectivă, trebuie să se arate că, având în vedere considerațiile amintite la punctul 58 din prezenta hotărâre și dată fiind lipsa, în prezent, a unor norme minime în această privință în dreptul Uniunii, Curtea s-a întemeiat pe jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la articolul 3 din CEDO și, mai precis, pe Hotărârea din 20 octombrie 2016, Muršić împotriva Croației (CE:ECHR:2016:1020JUD000733413).
- 72 Astfel, Curtea a statuat că, ținând seama de importanța acordată factorului spațial în aprecierea globală a condițiilor de detenție, faptul că spațiul personal de care dispune un deținut este mai mic de 3 m² într-o celulă colectivă generează o puternică prezumție de încălcare a articolului 3 din CEDO [Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 92 și jurisprudența citată].
- 73 Această prezumție puternică de încălcare a articolului 3 din CEDO nu poate fi înlăturată în mod normal decât dacă, *primo*, reducerile spațiului personal în raport cu minimul necesar de 3 m² sunt scurte, ocazionale și minore, *secundo*, sunt însoțite de o libertate de mișcare suficientă în afara celulei și de activități în afara celulei adecvate și, *tertio*, penitenciarul oferă în general condiții de detenție decente, iar persoana în cauză nu este supusă altor elemente considerate drept circumstanțe agravante ale condițiilor rele de detenție [Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 93 și jurisprudența citată].
- 74 În această privință, trebuie să se adauge că, desigur, durata detenției poate să fie un factor relevant pentru aprecierea gravității suferinței sau a umilinței îndurate de un deținut din cauza condițiilor rele de detenție. Cu toate acestea, durata relativ scurtă a detenției nu exclude în mod automat prin ea însăși tratamentul vizat din domeniul de aplicare al articolului 3 din CEDO atunci când alte elemente sunt suficiente pentru a-l face să intre sub incidența acestei dispoziții [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctele 97 și 98, precum și jurisprudența citată].
- 75 În plus, reiese în esență din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului că, atunci când un deținut dispune, într-o celulă colectivă, de un spațiu personal cuprins între 3 și 4 m², factorul spațial rămâne un element important în aprecierea caracterului adecvat al condițiilor de detenție. În acest caz, se poate concluziona că există o încălcare a articolului 3 din CEDO dacă lipsa de spațiu este însoțită de alte condiții materiale rele de detenție, cum ar fi de lipsa de acces la curtea de plimbare sau la aer și la lumină naturale, o aerisire necorespunzătoare, o temperatură prea scăzută sau prea ridicată în spațiile de detenție, o lipsă de intimitate la toalete sau condiții sanitare și igienice rele (a se vedea în acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 20 octombrie 2016, Muršić împotriva Croației, CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, § 139).
- 76 Atunci când un deținut dispune de mai mult de 4 m² de spațiu personal într-o celulă colectivă și când, în consecință, acest aspect al condițiilor sale materiale de detenție nu ridică probleme, celelalte aspecte ale acestor condiții, astfel cum sunt vizate la punctul anterior, rămân relevante în scopul aprecierii

caracterului adecvat al condițiilor de detenție a persoanei interesate în lumina articolului 3 din CEDO (a se vedea în acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 20 octombrie 2016, Muršić împotriva Croației, CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, § 140).

- 77 În ceea ce privește modalitățile de calcul, pentru a aprecia dacă există un risc real pentru persoana în cauză de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă, a spațiului minim de care trebuie să dispună o persoană deținută într-o celulă colectivă în cadrul căreia se află obiecte de mobilier și infrastructuri sanitare, trebuie de asemenea, dată fiind lipsa, în prezent, a unor norme minime în această privință în dreptul Uniunii, să se țină seama de criteriile stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în lumina articolului 3 din CEDO. Această instanță consideră că, deși, pentru calculul suprafeței disponibile într-o astfel de celulă, suprafața infrastructurii sanitare nu trebuie să fie luată în calcul, acest calcul trebuie să includă spațiul ocupat de obiectele de mobilier, precizându-se totuși că deținuții trebuie să păstreze posibilitatea de a se mișca în mod normal în celulă (a se vedea în acest sens Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 20 octombrie 2016, Muršić împotriva Croației, CE:ECHR:2016:1020JUD000733413, § 75 și 114, precum și jurisprudența citată).
- 78 În speță, din observațiile prezentate de guvernul român în ședință reiese că, în urma predării sale, domnul Dorobanțu ar urma să fie deținut în cadrul unui regim care îi permite să beneficieze de o libertate de mișcare importantă și, în plus, să lucreze, ceea ce ar limita timpul petrecut într-o celulă colectivă. Revine instanței de trimitere sarcina de a verifica aceste elemente și de a aprecia orice altă circumstanță pertinentă în scopul analizei pe care este chemată să o efectueze, în conformitate cu indicațiile prezentate la punctele 71-77 din prezenta hotărâre, solicitând, dacă este cazul, autorității judiciare emitente informațiile suplimentare necesare dacă apreciază că informațiile deja comunicate de aceasta din urmă sunt insuficiente pentru a-i permite să se pronunțe asupra predării.
- 79 Trebuie subliniat, în sfârșit, că, deși statele membre pot să prevadă, pentru propriul sistem penitenciar, cerințe minime, în ceea ce privește condițiile de detenție, mai ridicate decât cele care decurg din articolul 4 din cartă și din articolul 3 din CEDO, astfel cum a fost interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, un stat membru nu poate însă, în calitate de stat membru de executare, să condiționeze predarea persoanei vizate de un mandat european de arestare către statul membru emitent decât de respectarea acestor din urmă cerințe, iar nu de respectarea celor care decurg din dreptul său național. Astfel, soluția contrară ar conduce, prin faptul că ar repune în discuție uniformitatea standardului de protecție a drepturilor fundamentale definite de dreptul Uniunii, la o încălcare a principiilor încrederii și recunoașterii reciproce pe care Decizia-cadru 2002/584 urmărește să le consolideze și, prin urmare, la o compromitere a caracterului efectiv al acestei decizii-cadru (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 februarie 2013, Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, punctul 63).

Cu privire la relevanța măsurilor generale destinate ameliorării controlului condițiilor de detenție din statul membru emitent

- 80 În ceea ce privește, în al treilea rând, adoptarea, în statul membru emitent, a unor măsuri, precum instituirea unui sistem de mediere sau instituirea instanțelor de executare a pedepselor, care urmăresc să consolideze controlul condițiilor de detenție din acest stat membru, trebuie subliniat că, deși un control printre altele jurisdicțional al acestor condiții de detenție efectuat *a posteriori* constituie un element important, care poate contribui la stimularea autorităților acestuia din urmă să îmbunătățească condițiile respective și care, prin urmare, poate fi luat în considerare de autoritățile judiciare de executare cu ocazia aprecierii globale a condițiilor în care urmează să fie deținută o persoană care face obiectul unui mandat european de arestare în scopul de a decide predarea acesteia din urmă, el nu este, în sine, de natură să înlăture riscul ca această persoană să fie supusă, în urma predării sale, unui tratament incompatibil cu articolul 4 din cartă din cauza condițiilor sale de detenție [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 74].

81 În consecință, chiar dacă statul membru emitent prevede căi de atac care permit controlul legalității condițiilor de detenție din perspectiva drepturilor fundamentale, autoritățile judiciare de executare rămân obligate să efectueze o analiză individuală a situației fiecărei persoane vizate, pentru a se asigura că decizia lor privind predarea acestei persoane nu o va expune, ca urmare a condițiilor menționate, unui risc real de a suferi un tratament inuman sau degradant, în sensul acestei dispoziții [a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria), C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, punctul 75].

Cu privire la luarea în considerare a considerațiilor referitoare la eficacitatea cooperării judiciare în materie penală, precum și la principiile încrederii și recunoașterii reciproce

82 În ceea ce privește, în al patrulea rând, aspectul dacă existența unui risc real ca persoana în cauză să fie supusă unui tratament inuman sau degradant ca urmare a neconformității condițiilor detenției sale în statul membru emitent cu cerințele minime care decurg din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului poate fi pusă în balanță, de autoritatea judiciară de executare chemată să decidă cu privire la această predare, cu considerații legate de eficacitatea cooperării judiciare în materie penală, precum și de principiile încrederii și recunoașterii reciproce, trebuie să se arate că caracterul absolut, amintit la punctul 62 din prezenta hotărâre, pe care îl are interzicerea tratamentelor inumane sau degradante, în sensul articolului 4 din cartă, se opune ca dreptul fundamental de a nu fi supus unor astfel de tratamente să poată fi în vreun mod limitat de astfel de considerații.

83 În aceste condiții, necesitatea de a garanta că persoana în cauză nu este supusă, în cazul predării sale statului membru emitent, niciunui tratament inuman sau degradant, în sensul articolului 4 din cartă, justifică, cu titlu excepțional, o limitare a principiilor încrederii și recunoașterii reciproce (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru, C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, punctele 82, 98-102 și 104).

84 În consecință, constatarea de către autoritatea judiciară de executare a existenței unor motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale statului membru emitent, persoana vizată de un mandat european de arestare va fi expusă unui risc real de a fi supusă unui astfel de tratament, ca urmare a condițiilor de detenție care predomină în penitenciarul în care urmează în mod concret să fie încarcerată, nu poate fi pusă în balanță, în scopul de a decide o astfel de predare, cu considerații legate de eficacitatea cooperării judiciare în materie penală, precum și de principiile încrederii și recunoașterii reciproce.

85 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate după cum urmează:

- Articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584 coroborat cu articolul 4 din cartă trebuie să fie interpretat în sensul că, atunci când autoritatea judiciară de executare dispune de elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător care atestă existența unor deficiențe sistemice sau generalizate ale condițiilor de detenție în cadrul penitenciarelor din statul membru emitent, aceasta trebuie, pentru a aprecia dacă există motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale în acest stat membru, persoana care face obiectul unui mandat european de arestare va fi expusă unui risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant, în sensul acestui articol 4, să țină seama de ansamblul aspectelor materiale relevante ale condițiilor de detenție din penitenciarul în care urmează în mod concret să fie încarcerată această persoană, precum spațiul personal disponibil pentru fiecare deținut într-o celulă a acestui penitenciar, condițiile sanitare, precum și întinderea libertății de mișcare a deținutului în cadrul penitenciarului respectiv. Această apreciere nu se limitează la controlul insuficiențelor vădite. În vederea unei astfel de aprecieri, autoritatea judiciară de executare trebuie să solicite autorității judiciare emitente

informațiile pe care le consideră necesare și trebuie să se bazeze, în principiu, pe asigurările furnizate de această din urmă autoritate, în lipsa unor elemente precise care să permită să se considere că condițiile de detenție încalcă articolul 4 din cartă.

- În ceea ce privește, mai precis, spațiul personal disponibil pentru fiecare deținut, autoritatea judiciară de executare trebuie, dată fiind lipsa, în prezent, a unor norme minime în această privință în dreptul Uniunii, să țină seama de cerințele minime care decurg din articolul 3 din CEDO, astfel cum este interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Deși, pentru calculul acestui spațiu disponibil, spațiul ocupat de infrastructurile sanitare nu trebuie să fie luat în considerare, acest calcul trebuie să includă spațiul ocupat de obiectele de mobilier. Cu toate acestea, deținuții trebuie să păstreze posibilitatea de a se mișca în mod normal în celulă.
- Autoritatea judiciară de executare nu poate înlătura existența unui risc real de tratament inuman sau degradant pentru simplul motiv că persoana în cauză dispune, în statul membru emitent, de o cale de atac care îi permite să conteste condițiile detenției sale sau că există, în acest stat membru, măsuri legislative sau structurale menite să consolideze controlul condițiilor de detenție.
- Constatarea de către autoritatea menționată a existenței unor motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale statului membru emitent, persoana vizată va fi expusă unui astfel de risc, ca urmare a condițiilor de detenție care predomină în penitenciarul în care urmează în mod concret să fie încarcerată, nu poate fi pusă în balanță, în scopul de a decide o astfel de predare, cu considerații legate de eficacitatea cooperării judiciare în materie penală, precum și de principiile încrederii și recunoașterii reciproce.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- ⁸⁶ Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, coroborat cu articolul 4 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie să fie interpretat în sensul că, atunci când autoritatea judiciară de executare dispune de elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător care atestă existența unor deficiențe sistemice sau generalizate ale condițiilor de detenție în cadrul penitenciarelor din statul membru emitent, aceasta trebuie, pentru a aprecia dacă există motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale în acest stat membru, persoana care face obiectul unui mandat european de arestare va fi expusă unui risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant, în sensul acestui articol 4, să țină seama de ansamblul aspectelor materiale relevante ale condițiilor de detenție în care urmează în mod concret să fie încarcerată această persoană, precum spațiul personal disponibil pentru fiecare deținut într-o celulă a acestui penitenciar, condițiile sanitare, precum și întinderea libertății de mișcare a deținutului în cadrul penitenciarului respectiv. Această apreciere nu se limitează la controlul insuficiențelor vădite. În vederea unei astfel de aprecieri, autoritatea judiciară de executare trebuie să solicite autorității judiciare emitente informațiile pe care le consideră necesare și trebuie să se bazeze, în principiu, pe asigurările furnizate de această din urmă autoritate, în lipsa unor elemente precise care să permită să se considere că condițiile de detenție încalcă articolul 4 din Carta drepturilor fundamentale.

În ceea ce privește, mai precis, spațiul personal disponibil pentru fiecare deținut, autoritatea judiciară de executare trebuie, dată fiind lipsa, în prezent, a unor norme minime în această privință în dreptul Uniunii, să țină seama de cerințele minime care decurg din articolul 3 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, astfel cum este interpretat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Deși, pentru calculul acestui spațiu disponibil, spațiul ocupat de infrastructurile sanitare nu trebuie să fie luat în considerare, acest calcul trebuie să includă spațiul ocupat de obiectele de mobilier. Cu toate acestea, deținuții trebuie să păstreze posibilitatea de a se mișca în mod normal în celulă.

Autoritatea judiciară de executare nu poate înlătura existența unui risc real de tratament inuman sau degradant pentru simplul motiv că persoana în cauză dispune, în statul membru emitent, de o cale de atac care îi permite să conteste condițiile detenției sale sau că există, în acest stat membru, măsuri legislative sau structurale menite să consolideze controlul condițiilor de detenție.

Constatarea de către autoritatea menționată a existenței unor motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale statului membru emitent, persoana vizată va fi expusă unui astfel de risc, ca urmare a condițiilor de detenție care predomină în penitenciarul în care urmează în mod concret să fie încarcerată, nu poate fi pusă în balanță, în scopul de a decide o astfel de predare, cu considerații legate de eficacitatea cooperării judiciare în materie penală, precum și de principiile încrederii și recunoașterii reciproce.

Semnături